

Tájékoztató a lakossági banki termékek és szolgáltatások értékesítéséhez kapcsolódó javadalmazási politikáról és az ezzel kapcsolatos belső eljárási szabályokról szóló 13/2018. (III.06.) MNB ajánlás közzétételével kapcsolatban

Az MNB a közelmúltban több javadalmazási témájú ajánlást is közzétett, amelyek a hitelintézetek, befektetési vállalkozások, ABAK és ÁÉKBV befektetési alapkezelők kockázatvállalásra jelentős hatást gyakorló személyeire vonatkoztak. Az Európai Bankhatóság (EBA) iránymutatása alapján az MNB egy új ajánlást tett közzé a lakossági banki termékek és szolgáltatások értékesítéséhez kapcsolódó javadalmazási politikáról és az ezzel kapcsolatos belső eljárási szabályokról. Az EBA iránymutatás és az MNB ajánlás célja, hogy a lakossági banki termékértékesítők és az ő tevékenységüket irányító személyek a feladataikat olyan ösztönzők mellett lássák el, amelyek elkerülhetővé teszik a termékek nem megfelelő értékesítését és a fogyasztók megkárosítását.

Az EBA iránymutatás hazai alkalmazása várhatóan nem eredményez jelentős változást a pénzügyi szolgáltatók számára, mert a hazai jogszabályok, így különösen a pénzügyi szolgáltatást közvetítő közvetítői díjáról szóló 109/2010. (IV. 9.) Korm. rendelet, a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény („Hpt.”), valamint a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény („Fhtv.”) is az iránymutatásban foglaltaknál részletesebb követelményeket határoz meg a pénzügyi szolgáltatók által igénybe vett pénzügyi közvetítők vonatkozásában.

A közvetítői díjról szóló Korm. rendelet részletesen definiálja a közvetítői díjat, és rendelkezik a közvetítőnek fizetendő jutalék szerzési és fenntartási jutalékra való bontásának kötelezettségéről. Ingatlannal fedezett kockázatvállalás esetén a fenntartási jutaléknak a teljes közvetítői díj legalább 20%-ának kell lennie. A Hpt. pedig többek között előírja, hogy jelzáloghitel közvetítői tevékenységet végző valamennyi (vagyis függő és független) közvetítő számára fizetendő közvetítői díj mértéke nem haladhatja meg az adott jelzáloghitel folyósításakor meghatározott tőketartozás két százalékát.

Az EBA iránymutatás hazai implementálása elsősorban a lakossági termékértékesítésben részt vevő banki alkalmazottak és feletteseik részére, valamint a hitelközvetítőnek minősülő gazdasági társaságok által a saját alkalmazottaik és az általuk alvállalkozóként megbízott személyek részére fizetett javadalmazás vonatkozásában jelent változást.

1. Az ajánlás személyi hatálya

Az EBA iránymutatás hazai implementálása során az MNB figyelembe vette a hazai közvetítői gyakorlatot, és az ajánlás kidolgozása során fontos alapelv volt, hogy az ne okozzon esetleges piactorzulásokat, és ne legyen eltérő hatása a termékértékesítői tevékenységet különböző formákban végző (függő és független, egyéni vállalkozó vagy gazdasági társaság, alkalmazotti vagy megbízotti jogviszony) termékértékesítők vonatkozásában.

Az EBA iránymutatás alanyi hatálya a lakossági banki termékek és szolgáltatások értékesítését végző szervezetekre terjed ki, amely magában foglalja a hitelintézeteket, az egyéb hitelezőket és hitelközvetítőket, valamint a pénzforgalmi szolgáltatókat és az elektronikuspénz-kibocsátó intézményeket (a továbbiakban együtt: pénzügyi szolgáltatók). Az iránymutatás által említett banki termékek és szolgáltatások közé a hitelszerződés, a betét, a fizetési számla, a pénzforgalmi szolgáltatás, a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz, az egyéb fizetési eszközök, valamint az elektronikus pénz tartozik.

Az ajánlás kiterjed a pénzügyi szolgáltatók által a közvetítőknek fizetett javadalmazásra is, függetlenül a közvetítő működési formájától, mert ez a megoldás biztosítja azt, hogy az ajánlásnak ne legyen piactorzító hatása. Az ajánlásba ugyanakkor olyan kiegészítések kerültek be, amelyek megkönnyítik az elvárások közvetítőknek fizetett javadalmazásokra való alkalmazhatóságát.

Az alanyi kör meghatározása alapján a közvetítői tevékenységet függő vagy független ügynöki formában végző gazdasági társaságok két vonatkozásban is érintettek az ajánlásban. Az ajánlás alkalmazását követően ezek a gazdasági társaságok, mint a hitelintézetek által megbízott közvetítők, a hitelintézetektől a közvetítői díjazásukat a hitelintézetnek az ajánlás alapján kialakított javadalmazási politikája alapján fogják kapni. A hitelközvetítőként működő társaságok ugyanakkor, mint az ajánlás alanyi hatálya alá tartozó szervezetek, maguk is az ajánlásban foglalt javadalmazási elveket kell alkalmazzák a termékértékesítést végző alkalmazottaik, illetve az általuk alvállalkozóként megbízott személyek javadalmazásának megállapítása során.

Annak érdekében, hogy az ajánlásban foglalt elvárásokat a hitelközvetítő gazdasági társaságok is megfelelően érvényesítsék az általuk foglalkoztatott személyekkel, illetve az alvállalkozóként foglalkoztatott megbízottak vonatkozásában, az ajánlás elvárja, hogy amennyiben a pénzügyi szolgáltató közvetítői tevékenység végzésével gazdasági társaságot bíz meg, akkor a közvetítői szerződés megkötésére csak akkor kerüljön sor, ha a gazdasági társaság megfelelően igazolja, hogy maga is megfelel a jelen MNB ajánlásban meghatározott felügyeleti elvárásoknak a saját alkalmazottai és megbízottai részére kifizetett javadalmazás vonatkozásában.

Annak érdekében, hogy az ajánlás közzétételének ne legyen piactorzító hatása, az ajánlás alanyi köre a legszélesebb személyi körre vonatkozik, de egyben figyelembe veszi az egyes szereplők sajátosságaiból adódó eltéréseket. Ennek megfelelően a javadalmazási elvek alkalmazása a következő személyi körre valósul meg:

1. A hitelintézet, a pénzügyi vállalkozás, a pénzforgalmi szolgáltató és az elektronikuspénz-kibocsátó intézmény termékértékesítést végző alkalmazottai, illetve az ő tevékenységüket irányító személyek.
2. A hitelintézet, a pénzügyi vállalkozás, a pénzforgalmi szolgáltató és az elektronikuspénz-kibocsátó intézmény megbízásából termékértékesítést végző függő és független közvetítők (azzal, hogy ezen közvetítők díjazásánál is a vonatkozó jogszabályok – a Hpt., illetve a közvetítői díjról szóló Korm. rendelet – alapul vételével kell eljárni).

3. A lakossági banki termékek közvetítését végző, hitelközvetítőnek minősülő, gazdasági társaság formájában működő függő és független közvetítők termékértékesítést végző alkalmazottai, illetve az ő tevékenységüket irányító személyek.
4. A lakossági banki termékek közvetítését végző, hitelközvetítőnek minősülő, gazdasági társaság formájában működő függő és független közvetítők által foglalkoztatott, egyéni vállalkozóként tevékenykedő alvállalkozók.
5. A lakossági banki termékek közvetítését végző, hitelközvetítőnek minősülő, gazdasági társaság formájában működő függő és független közvetítők által megbízott alvállalkozó gazdasági társaságok.

Az első két esetben a javadalmazási elvek alkalmazásáért a hitelintézet, a pénzügyi vállalkozás, a pénzforgalmi szolgáltató és az elektronikuspénz-kibocsátó intézmény, a harmadik, negyedik és ötödik esetben a hitelközvetítő gazdasági társaság a felelős.

2. Az ajánlás által elvárt eljárások

A fogyasztók megkárosításának elkerülése érdekében a pénzügyi szolgáltatónak olyan javadalmazási politikát kell kidolgoznia, illetve olyan belső eljárási szabályokat kell alkalmaznia, amelyek nem adnak káros ösztönzőket a termékek és szolgáltatások értékesítési folyamata során. Különösen károsnak tartja az ajánlás azon értékesítési ösztönzőket, amelyek esetében a termék értékesítő javadalmazása kizárólag egy előre meghatározott mennyiségi cél elérésétől függ (pl. hogy sikerült-e az adott évben egy termék kapcsán legalább x fogyasztóval szerződést kötni). Éppen ennek kizárása érdekében írja elő az ajánlás, hogy a termék értékesítők számára fizetendő változó javadalmazás mértékének megállapítása során nem csak mennyiségi, hanem minőségi szempontokat is figyelembe kell venni. Ilyen, nem megfelelő közvetítői tevékenységet jelző minőségi mutató lehet például, ha feltárára kerül, hogy a közvetítő a tevékenységét nem a jogszabályok betartásával végezte, nem megfelelően tájékoztatta az ügyfeleket, tevékenységére túl sok ügyfélpanasz érkezik, vagy az ügyfelek kilépnek a szerződésből. Bár az ajánlás a minőségi mutatók körét nem határozza meg pontosan, de az MNB álláspontja szerint a közvetítő tevékenységének megítélését negatív irányba kell befolyásolja, ha például lakossági jelzáloghitel közvetítése során a termékértékesítőnek tudomása volt arról, hogy az ügyfél a jogszabályban vagy a pénzügyi szolgáltató belső szabályzatában előírt önrészt ténylegesen nem saját megtakarításából, hanem egy másik kölcsön felvételével teljesítette.

Szintén káros olyan ösztönzők alkalmazása, amely a fogyasztó tényleges igényeitől függetlenül előtérbe helyezi olyan termékek és szolgáltatások értékesítését, amelyek magasabb profitot biztosítanak a pénzügyi szolgáltató vagy a termék értékesítő számára.

Hitelintézet esetében a közvetítőkre vonatkozó javadalmazási politika lehet a teljes javadalmazási politika része, vagy attól különálló dokumentum is, és a jóváhagyási folyamatot is ennek megfelelően kell kialakítani.

Az EBA iránymutatás implementálása során azt is figyelembe kell venni, hogy a hazai piacon a közvetítők többsége nem alkalmazotti, hanem megbízotti formában végzi a közvetítői tevékenységet. Ennek megfelelően a közvetítők többsége fix, előre rögzített díjazásban nem részesül, hanem a javadalmazása teljes mértékben az általa értékesített termékek mennyiségétől függ. Az EBA iránymutatás fix és változó elem arányára vonatkozó elvárásai ezért csak az alkalmazotti körben értelmezhetők, ennek megfelelően ezek az elvárások a pénzügyi szolgáltatók, valamint a függő és független ügynök formájában tevékenykedő gazdasági társaságok alkalmazottai számára kifizetett javadalmazás esetében alkalmazhatóak.

Az ajánlás a fentiekkel összhangban nem várja el, hogy a közvetítő javadalmazása során mindenképpen alkalmazni kelljen rögzített összetevőt, ennek megfelelően a rögzített és a változó összetevő meghatározása sem szükséges ott, ahol ez nem releváns. Az ajánlásnak nem célja meghatározni, hogy pontosan milyen legyen a rögzített és a változó összetevő aránya, mert az a közvetítő foglalkoztatási formájától is függhet. Az ajánlás célja, hogy a pénzügyi szolgáltató a rögzített és változó javadalmazás arányát tudatosan alakítsa ki, és az ne ösztönözze a közvetítőt a nem megfelelő termékértékesítési gyakorlatra.

A javadalmazás változó elemének (bónusz) megállapítása során figyelemmel kell lenni arra, hogy annak aránya ne jelentsen káros ösztönzőt, illetve, hogy a kifizetés összegének megállapítása során utólagos kockázati korrekciók alkalmazhatóak legyenek. A nem alkalmazotti formában tevékenykedő egyéni vállalkozó közvetítők esetében a helyes ösztönzőket tartalmazó javadalmazási politika fő eszköze a változó javadalmazás rugalmas kifizetése, valamint a javadalmazás halasztott kifizetése lehet. Az ajánlás egyértelművé teszi, hogy a halasztás csak az utólagos korrekció egyik lehetséges eszköze, annak megvalósítására egyéb megoldások is elfogadhatóak. Ez az általános elvárás Magyarországon a közvetítői díjakra vonatkozó Korm. rendelet egyes előírásaiban ennél részletesebben is megjelenik a jutalék szerzési és fenntartási jutalék elemre való bontásával, illetve az egyes díjelemek kifizetése esedékességének meghatározásával.

3. Az ajánlás alkalmazásának kezdő időpontja

A megfelelő felkészülési idő biztosítása érdekében az MNB az ajánlás alkalmazását az érintett, lakossági banki termékek és szolgáltatások értékesítését végző szervezetektől 2019. január 1-től várja el.